

STROKOVNA IZHODIŠČA ZA VZPOSTAVITEV KOMPETENČNIH CENTROV

Pripravila delovna skupina v sestavi:
mag. Tatjana Likar, Luana Malec, Simona Resman
z vodjo Mileno Bon

Strokovna izhodišča za vzpostavitev kompetenčnih centrov

Pripravila delovna skupina: mag. Tatjana Likar, Luana Malec, Simona Resman, Kristina Janc (sodelovanje v delovni skupini 2012-2013) in Milena Bon (vodja delovne skupine)

Tehnično urejanje in prelom: Linda Škufca

Jezikovni pregled: Urška Drofenik

To delo je na voljo pod pogoji slovenske licence Creative Commons 2.5 (priznanje avtorstva, nekomercialno, brez predelav).

V skladu s to licenco sme vsak uporabnik ob priznanju avtorstva delo reproducirati, distribuirati, javno priobčevati in dajati v najem, vendar samo v nekomercialne namene. Dela ni dovoljeno predelovati.

Publikacija je brezplačna.

»K dokumentu je podal pozitivno mnenje Nacionalni svet za knjižnično dejavnost na 101. seji, dne 1. 12. 2020.«

KAZALO

KAZALO	3
Predgovor	4
1 ORGANIZIRANOST SPLOŠNIH KNJIŽNIC IN POTREBE PO SPREMEMBAH.....	5
2 DOSEDANJA PRAKSA	8
3 KOMPETENČNI CENTRI	10
Definicija	10
Namen, cilji, naloge in pričakovani učinki	10
Pridobitev statusa	10
Organiziranost	11
Področja delovanja	11
Pogoji delovanja	12
4 LITERATURA IN VIRI	14
5 PRILOGE.....	15
Priloga 1: Elementi opisa kompetenčnega centra za pridobitev statusa	15
Priloga 2: Rezultati ankete, 2019	17
Priloga 3: Rezultati ankete, 2014	19

Predgovor

»Doseganje visokega standarda na področju knjižničarstva ni le vprašanje ustreznega financiranja te dejavnosti in stroke, temveč pogosto še bolj odločilnega vpliva odgovornega pristopa k organizaciji in razvoju ter načrtovane in usklajene razvojne politike, pogosto v okvirih nacionalnih programov kulture, izobraževanja ali raziskovalne dejavnosti. Pri tem imajo posebno strokovno in razvojno vlogo centri, ki spremljajo, povzemajo in analizirajo doseženo stanje na področju knjižničarstva, pripravljajo strokovna gradiva za odločanje državnih organov, usklajujejo strokovno delovanje knjižnic ter bdijo nad strokovnim izobraževanjem in razvojem stroke.«¹ Ustrezno usposobljenim kadrom in pregledu nad dejavnostjo, ki ju je zagotavljala matičnost, gre zasluga, da sta se slovenska knjižnična dejavnost in bibliotekarska stroka ustrezno razvili in ujeli korak z modernim razvojem in delovanjem knjižničarstva po svetu.

Ni naključje, da se je ob razmišljanju o vzpostavitvi mreže kompetenčnih centrov kot zgled uporabilo matičnost, saj je prav spremljanje in koordiniranje delovanja, skrb za razvoj in izobraževanje ter priprava strokovnih podlag in dokumentov na določenem vsebinskem ali drugače opredeljenem področju temeljni namen njihovega delovanja. Da bi kompetenčni centri lahko učinkovito izvajali svoje poslanstvo, potrebujejo usposobljene strokovnjake, ki bodo s poglobljenim znanjem, dognanji in izkušnjami ter s skupnimi projekti in izmenjavo dobre prakse ob tesnem sodelovanju sooblikovali nadaljnji razvoj knjižnične dejavnosti v splošnih knjižnicah.

---

¹ Ivan Kanič: Petdeset let republiške matične knjižnice (1996).

1 ORGANIZIRANOST SPLOŠNIH KNJIŽNIC IN POTREBE PO SPREMEMBAH

Ko je leta 2003 s *Pravilnikom o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe* določena mreža splošnih knjižnic, je Ministrstvo za kulturo skladno z zakonsko opredeljenimi posebnimi nalogami za širše knjižnično območje², imenovalo deset osrednjih območnih knjižnic in določilo območja, za katera te knjižnice izvajajo posebne naloge. Ker je bila naloga vzpostavljena prvič, je bilo novo organiziranost mreže treba podpreti tudi v nacionalnem strateškem dokumentu za področje kulture. V *Resoluciji o nacionalnem programu za kulturo 2004–2007* (2004) je bilo tako v zvezi z območnimi knjižnicami določeno, da je treba izvajanje posebnih nalog območnih knjižnic uveljaviti do leta 2007. Med pričakovanimi učinki je bilo izpostavljeno enotno delovanje knjižnic na temeljnih področjih dejavnosti in strokovnega dela, enotno komunikacijsko in računalniško opremljanje ter skupni projekti, zlasti za posebne skupine uporabnikov.

Leta 2006 – v tretjem letu delovanja območnih knjižnic - se je delovna skupina koordinatorjev in direktorjev območnih knjižnic (Tim OOK) odločila, da za vse splošne knjižnice pripravi posebno delovno srečanje o sodelovanju. Odločitev je bila pogojena z dokumentom *Poslanstvo in vizija OOK (2006)*, za katerega je Tim OOK želel, da bi ga upoštevale vse splošne knjižnice, saj lahko knjižnice načrtovane cilje dosežejo le ob skupnem in usklajenem delovanju. Na delavnici *Rastemo skupaj* (skupna delavnica Tima OOK in osrednjih knjižnic; Zreče, 21.–22. junij 2006) so predstavniki knjižnic med drugim ugotovili, da organiziranost knjižnic v knjižnična območja daje osnovo za bolj enakomeren razvoj knjižničarstva, tako med območji kot tudi znotraj območij, saj takšen način organiziranosti spodbuja skupne projekte in izmenjavo dobrih praks. Menili so, da se z jasnimi in skupnimi cilji presega razdrobljenost, s povezovanjem pa se krepijo moč, ugled in pomen vseh splošnih knjižnic.

Na tako zasnovanih izhodiščih so se delovna srečanja direktorjev in koordinatorjev območnih knjižnic nadaljevala. Eden izmed ciljev, ki je bil zastavljen na delavnici Tima OOK leta 2008 v Fiesi, je bila izražena namera po oblikovanju kompetenčnih centrov. Kasneje se je v ta namen v letu 2009 oblikovala tudi posebna delovna skupina. Njeno koordinacijo so prevzeli bibliotekarji iz Mariborske knjižnice, v skupini pa so sodelovale še štiri bibliotekarke iz drugih slovenskih splošnih knjižnic. Delovna skupina se je pri svojem delu osredotočila na uporabnike s posebnimi potrebami oziroma oviranostmi (dislektike, gluhe in naglušne, slepe in slabovidne, etnične in narodnostne manjšine). Operativni cilji delovanja so bili štirje: opredelitev skupin uporabnikov, izdelava smernic, poenoten sistem obdelave knjižničnega gradiva ter izdelava skupnih izhodišč oziroma zasnove za delo z uporabniki s posebnimi potrebami.

Leta 2010 so se pogoji za izvajanje knjižnične javne službe - v nasprotju s pričakovanim izboljšanjem - začeli slabšati. Vedno bolj so bile ob navodilih in izhodiščih za načrtovanje prisotne zahteve po večji učinkovitosti delovanja knjižnic ter še večji optimizaciji njihovega poslovanja. Skladno s spremenjenimi razmerami in pogoji je bila kot izhodišče za vključitev v strateške dokumente na področju knjižničarstva kot tudi v dokument *Analiza stanja na področju kulture s*

---

² 27. člen Zakona o knjižničarstvu.

predlogi ciljev za Nacionalni program za kulturo 2012–2015 (2011) vključena možnost oblikovanja kompetenčnih centrov za večji vpliv območnih knjižnic na nadaljnji razvoj splošnih knjižnic.

Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014–2017, ki jo je Državni zbor sprejel konec novembra 2013, je med drugim izpostavila, da je temeljno poslanstvo splošnih knjižnic postati središča za neomejeno dostopnost knjižničnega gradiva in informacij. Opredelila je, da morajo knjižnice še povečati svojo aktivno vlogo pri vseživljenjskem razvijanju bralne kulture, demokratičnega mišljenja in visokih meril sodobne informatizirane družbe ter da morajo pri ponudbi virov in storitev slediti trendom razvoja sorodnih knjižnic v svetu in hkrati potrebam sodobnih uporabnikov. Ugotovljeno je bilo, da bo treba, ne glede na dobro javno mnenje³ o razvitosti splošnih knjižnic in njihovo družbeno prepoznavnost kot uspešnih kulturnih institucij, kakovost in dostopnost splošne knjižnične dejavnosti skladno z usmeritvami *Manifesta o splošnih knjižnicah 1994* (posodobljen 2009), *IFLA* oziroma *UNESCO standardov za splošne knjižnice* ter slovenskih *Standardov za splošne knjižnice* in *Strategije razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2013–2020*, še povečati. V navedenih dokumentih so bili izpostavljeni vpeljava skupnih storitev, povezovanje strokovnih dejavnosti, uvajanje novih ali izboljšanih knjižničnih storitev ter izboljšanje dostopa do knjižničnega gradiva in informacij v klasični ter elektronski obliki. K boljšim pogojem za zagotavljanje nadaljnega razvoja knjižnične dejavnosti bo prispevala tudi večja območna povezanost splošnih knjižnic. Pričakovati je, da bo vzpostavitev kompetenčnih centrov pripomogla k doseganju zastavljenih ciljev.

Tako se je zamisel, iz prve jasno zapisane ideje o oblikovanju zbirk za posebne skupine uporabnikov na ravni območij, postopno razvila v idejo o vzpostavitvi statusa kompetenčnih centrov, ki bi ob koordinaciji posebnih nalog območnih knjižnic na področju splošne knjižnične dejavnosti skrbeli za koordinacijo teoretičnega in praktičnega dela za posamezna strokovna vprašanja. V strokovnem sodelovanju sooblikovana ideja kompetenčnih centrov, ki bi nastali kot rezultat partnerstva med splošnimi knjižnicami in drugimi organizacijami (na primer NUK, IZUM, Združenje splošnih knjižnic, organizacije s področja kulturne dediščine ipd.), bo zagotovo opazno vplivala tudi na dinamiko uresničevanja vizije območnih knjižnic.

V času priprave strokovnih izhodišč smo želeli ugotoviti potrebe splošnih knjižnic po vzpostavitvi kompetenčnih centrov. Zato se je delovna skupina odločila, da izvede spletno anketo v splošnih knjižnicah.

V prvi anketi (izvedena je bila leta 2014) je sodelovalo vseh 58 splošnih knjižnic. Veljavnih anket je bilo 45 (78 %). Potrebo po kompetenčnih centrih je potrdilo 19 splošnih knjižnic oziroma 33 % vseh splošnih knjižnic. 10 v anketi sodelujočih splošnih knjižnic je navedlo, da imajo tudi pogoje za vzpostavitev kompetenčnega centra (Priloga 3: Rezultati ankete 2014).

Z drugo anketo (iz leta 2019) smo ponovno preverili potrebo in področja, za katera bi splošne knjižnice potrebovale kompetenčne centre. Na anketo se je odzvalo 30 splošnih knjižnic, 29 jih je vprašalnik izpolnilo v celoti. Interes za vzpostavitev kompetenčnih centrov je tokrat potrdilo 24 splošnih knjižnic (41 % od vseh 58 splošnih knjižnic). Poleg področij, navedenih v vprašalniku, so knjižnice izpostavile še: koordinacijo sistemskih administratorjev, medijsko pismenost, prijave na

---

³ Javnomenjska telefonska raziskava med člani, uporabniki in neuporabniki splošnih knjižnic v Republiki Sloveniji (Maribor: Interstat d. o. o., 2011)

(evropske) projekte, medknjižnično izposajo in koordinacijo nacionalnih knjižničnih portalov (5.2 Priloga 2: Rezultati ankete, 2019).

Rezultati obeh anket nakazujejo vse večjo potrebo splošnih knjižnic po vzpostavitvi kompetenčnih centrov.

Kompetenčni centri bodo s svojim delovanjem podpirali razvoj določenega področja na nacionalni ravni. Ob pridobitvi statusa bodo organizacijsko praviloma umeščeni v območno knjižnico. Pri svojem delovanju se bodo opirali na različne nacionalne in mednarodne raziskave.

2 DOSEDANJA PRAKSA

Pri oblikovanju strokovnih izhodišč za vzpostavitev kompetenčnih centrov, kot jih razume teorija s tega področja⁴, se ni mogoče opreti na domače in tuje knjižnične prakse.

V splošnih knjižnicah so približki kompetenčnim centrom osredotočeni na dejavnosti za različne narodnostne manjšine in priseljence⁵, slepe, slabovidne in druge osebe z motnjami branja⁶ ter za razvoj kadrov⁷. Nekatere funkcije kompetenčnih centrov izkazujejo tudi repozitorne knjižnice⁸ in nacionalni centri s področja knjižnične dejavnosti⁹.

V Sloveniji najdemo vzporednice za delovanje kompetenčnih centrov v Pionirski - centru za mladinsko književnost in knjižničarstvo¹⁰ (deluje v okviru Mestne knjižnice Ljubljana), ki je nacionalno središče za teorijo in prakso mladinskega knjižničarstva.

Leta 1963 je Pionirska knjižnica dobila naloge republiške matične službe za javne pionirske in šolske knjižnice. To funkcijo je opravljala do leta 1985, ko so upravne spremembe vplivale tudi na formalno delitev nalog v knjižničarstvu.

Učinkovitost središčne vloge centru zagotavljajo:

- Materialna osnova: arhiv mladinskih knjig in periodike; zbirka strokovnega gradiva o mladinski književnosti in knjižničarstvu.
- Praktično delo: bibliopedagoške dejavnosti; obdelava in vrednotenje ter promocija literature za otroke in mladino; izobraževanje mladinskih knjižničarjev; aktivno sodelovanje v institucijah, pomembnih za stroko; medresorsko povezovanje; sodelovanje v nacionalnih projektih.

---

⁴ Stephen Jenner in Craig Kilford izpostavljata koordinacijsko funkcijo kompetenčnega centra ali centra odličnosti (competence centre, centre of excellence), ki prek usposobljenih zaposlenih in standardiziranih postopkov zagotavlja stalen in uspešen pretok razvojnih pobud. V Jenner, S. in Kilford, C. (2014). Management of Portfolios. London: The Stationery Office.

⁵ BiblioteksCenter for Integration (Danska), dostopno na <https://www.statsbiblioteket.dk/sbcj>; Det flerspråklige bibliotek / The Multilingual Library (Norveška). Dostopno na spletni strani: <https://dfb.nb.no/multilingual-library>

⁶ NOTA (Danska), dostopno na <http://www.nota.nu>; Knjižnica slepih in slabovidnih Minke Skaberne. Dostopno na spletni strani: <http://www.kss-ess.si>

⁷ Publica Centres for Excellence: naziv je pridobilo šest knjižnic: Trondheim (Norveška), Veira (Grčija), Berlin (Nemčija), Aarhus (Danska), Helsinski (Finska) in Ljubljana – Knjižnica Otona Župančiča – za usposabljanje splošnih knjižničarjev. Dostopno na spletni strani: <http://www.echo.lu/libraries/en/publica.html>

⁸ The National Repository Library (Finska). Dostopno na spletni strani: <http://www.varastokirjasto.fi/blog/2013/01/25/welcome>

⁹ Dansk Bibliotekscenter (DBC, Danska). Dostopno na <http://www.dbc.dk/english>

¹⁰ Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo. Dostopno na spletni strani: <https://www.mklj.si/pionirska-knjiznica>

- Teoretsko, raziskovalno in eksperimentalno delo: raziskovanje in oblikovanje kriterijev za vrednotenje mladinske književnosti; raziskovanje vsebinske obdelave mladinske književnosti; raziskovanje uspešnih modelov vzgajanja mladega bralca v samostojnega uporabnika knjižnice.

3 KOMPETENČNI CENTRI

Definicija

Kompetenčni centri skrbijo za poglobljeno poznavanje, razvoj in optimizacijo delovanja določenega področja ali storitve v mreži splošnih knjižnic na nacionalni ravni. Vpeljujejo nove skupne strokovne in razvojne rešitve z ustrezno usposobljenim kadrom in specializirano zbirko knjižničnega gradiva ter izobražujejo knjižnično osebje.

Namen, cilji, naloge in pričakovani učinki

Namen vzpostavitve kompetenčnih centrov je poglobljeno strokovno in učinkovito delovanje ter razvoj splošnih knjižnic na posameznih področjih. Cilji vzpostavitve statusa kompetenčnih centrov so:

- vpeljava novih skupnih strokovnih in razvojnih rešitev;
- optimizacija delovanja splošnih knjižnic;
- vsebinska koordinacija področja delovanja;
- dvig kakovosti izvajanja knjižnične dejavnosti.

Naloge kompetenčnih centrov so:

- oblikovanje specializirane knjižnične zbirke;
- redno strokovno spremljanje novosti na izbranem področju in razvojno delovanje;
- izdelava priporočilnih seznamov knjižničnega gradiva za izbrano področje;
- izdelava delovnih gradiv za izbrano področje;
- izdelava strokovnih priporočil in smernic za izvajanje določenih storitev;
- svetovanje splošnim knjižnicam za izvajanje določenih storitev;
- izobraževanje splošnih knjižnic za izvajanje določenih storitev;
- raziskovalno delo;
- priprava znanstvenih in strokovnih člankov ter predavanj na izbranem področju.

Pričakovani učinki delovanja kompetenčnih centrov so:

- enotno delovanje knjižnic na temeljnih strokovnih področjih,
- priprava in izvedba skupnih projektov,
- usposobljeno strokovno knjižničarsko osebje,
- enotno komunikacijsko in računalniško opremljanje,
- nove oblike sodelovanja in partnerstev z drugimi organizacijami in posamezniki,
- povečan vpliv območnih knjižnic na nadaljnji razvoj splošnih knjižnic.

Pridobitev statusa

Postopek za pridobitev statusa lahko začne vsaka območna knjižnica, ki želi izvajati naloge kompetenčnega centra. Izkazovati mora izpolnjevanje pogojev, ki so objavljeni v Prilogi 1 tega dokumenta. Knjižnica vlogo za pridobitev statusa kompetenčnega centra posreduje Komisiji za kompetenčne centre pri Združenju splošnih knjižnic, ki jo v skladu s 27. členom Statuta Združenja

splošnih knjižnic (2018) imenuje Upravni odbor Združenja splošnih knjižnic in ki jo sestavljajo predstavniki različnih interesnih organizacij ali združenj, pomembnih za delovanje splošnih knjižnic (Združenje splošnih knjižnic, Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, Narodna in univerzitetna knjižnica, ministrstvo, pristojno za kulturo). Komisija za kompetenčne centre pri Združenju splošnih knjižnic, ki deluje po poslovniku, preveri izpolnjevanje pogojev ter se opredeli do zastavljenih ciljev, pričakovanih učinkov ter vloge območne knjižnice za pridobitev statusa kompetenčnega centra. Po zaključenem preverjanju komisija informacijo o podelitvi statusa kompetenčnega centra knjižnici objavi na [Portal slovenskih splošnih knjižnic](#).

Pogoji za pridobitev statusa kompetenčnega centra se presojujejo po kriterijih, ki so v skladu:

- z javno objavljenim poslanstvom in vizijo, iz katerih so razvidni cilji in vloga kompetenčnega centra ter pričakovani učinki na okolje,
- s strategijo delovanja in razvoja, ki vsebuje načrte in načine za uresničevanje postavljenih ciljev in temelji na celoviti evalvaciji potreb uporabniške populacije ožjega in širšega okolja,
- z notranjo organiziranostjo in opredelitvijo pristojnosti, nalog in odgovornosti,
- s teoretičnim in praktičnim strokovnim delom na določenem področju, kar izkazuje:
  - s praktičnim strokovnim delom - zagotavljanjem specifičnih storitev za uporabnike,
  - z raziskovalnim, izobraževalnim in svetovalnim delom na področju delovanja,
  - z objavami dosežkov,
- z vzpostavljenim strokovnim sodelovanjem,
- z zagotavljanjem kakovosti in razvojne naravnosti.

Kompetenčni centri delujejo v skladu s predpisi za področje knjižnične dejavnosti, strokovnimi priporočili in standardi za splošne knjižnice in strateškimi dokumenti razvoja slovenskih splošnih knjižnic. Ustreznost delovanja kompetenčnega centra spremlja Komisija za kompetenčne centre pri Združenju splošnih knjižnic, ki vsake tri leta preveri uresničevanje ciljev in doseganje pričakovanih učinkov vseh kompetenčnih centrov.

Organiziranost

Kompetenčni center je organiziran znotraj knjižnice. Model organiziranosti je odvisen od načina financiranja ter notranje organizacije in sistemizacije delovnih mest.

Področja delovanja

Prioritetna strokovna področja delovanja kompetenčnih centrov so:

- poenotenje dejavnosti in vpeljava skupnih storitev,
- strokovno izobraževanje in izpopolnjevanje,
- podlage za enotno komunikacijsko in računalniško delovanje knjižnic in razvoj virtualnih storitev,
- razvijanje bralne pismenosti in kulture,
- vseživljenjsko izobraževanje za različne vrste pismenosti,
- domoznanska dejavnost,

- storitve za posebne skupine uporabnikov.

Pogoji delovanja

Za delovanje kompetenčnega centra mora imeti knjižnica zagotovljene materialne in kadrovske pogoje, ki ustrezajo opravljanju poslanstva ter realizaciji opredeljene vizije in ciljev kompetenčnega centra, in sicer strokovno knjižničarsko osebje, specializirano zbirko knjižničnega gradiva, prostor, ustrezno informacijsko-komunikacijsko in drugo tehnično opremo ter zagotovljene finančne vire.

1 Strokovno knjižničarsko osebje

Knjižnica zagotavlja strokovno knjižničarsko osebje, ki po obsegu in strokovnosti ustreza področju delovanja kompetenčnega centra. Strokovno knjižničarsko osebje v kompetenčnem centru mora izkazovati:

- strokovni naziv najmanj višji bibliotekar,
- izkušnje/reference teoretičnega in praktičnega strokovnega dela na obravnavanem področju.

Strokovno knjižničarsko osebje se mora za izvajanje dejavnosti kompetenčnega centra stalno strokovno formalno in neformalno izpopolnjevati. Splošna knjižnica mu je dolžna omogočati delovanje v spodbudnem strokovnem okolju.

2 Tipične delovne naloge

Strokovno knjižničarsko osebje v kompetenčnem centru so ustrezno usposobljeni strokovni delavci, ki:

- koordinirajo, pripravljajo in spremljajo izvajanje programa dela ter poročajo o njegovi izvedbi,
- opravljajo razvojno-analitične naloge,
- vsebinsko opredeljujejo in izbirajo projekte ter sodelujejo pri izvedbi,
- pripravljajo razpisno dokumentacijo za projekte,
- spremljajo dobre prakse, ugotavljajo učinkovitost ter skrbijo za njihovo širitev v območni mreži in izven,
- sodelujejo z drugimi ustanovami na lokalni ravni, na ravni države in izven,
- organizirajo in izvajajo izobraževanja,
- svetujejo pri delu s ciljnim skupinami uporabnikov,
- spodbujajo inovativnost in inovativno okolje.

3 Specializirana zbirka knjižničnega gradiva

Knjižnica ima opredeljeno oblikovanje specializirane zbirke knjižničnega gradiva za namene delovanja kompetenčnega centra v dokumentu nabavne politike.

4 Prostor

Knjižnica, ki želi pridobiti status kompetenčnega centra, ima ustrezne prostore za izvajanje dejavnosti.

5 Informacijsko-komunikacijska in druga tehnična oprema

Knjižnica ima ustrezno informacijsko-komunikacijsko in drugo tehnično opremo, ki zagotavlja nemoteno izvajanje dejavnosti kompetenčnega centra in omogoča izvedbo opredeljenih ciljev.

6 Financiranje

Knjižnica ima izdelan finančni načrt za delovanje kompetenčnega centra z navedbo predvidenih virov financiranja¹¹. Sredstva za delovanje kompetenčnega centra zagotavlja knjižnica praviloma iz lastnih virov, in sicer za strokovno knjižničarsko osebje ter njihovo permanentno strokovno izpopolnjevanje, specializirano zbirko knjižničnega gradiva, prostor in opremo. Knjižnica ima tudi zunanje finančne vire, ki so odvisni od usmeritev in razpoložljivih sredstev pristojnega ministrstva ter uspešnosti pri kandidiranju za sredstva na različnih razpisih, vključevanju v nacionalne in mednarodne projekte. Knjižnica lahko dodatne finančne vire išče tudi na trgu.

7 Sodelovanje in partnerstvo

Knjižnica sodeluje z domačimi in tujimi partnerskimi ustanovami na področju delovanja kompetenčnega centra. Vključena je v nacionalne in mednarodne projekte, ki podpirajo delovanje kompetenčnega centra.

8 Evalviranje programa

Ustreznost delovanja kompetenčnega centra bo spremljala Komisija za kompetenčne centre pri Združenju splošnih knjižnic, ki bo vsaka tri leta preverila uresničevanje ciljev in doseganje pričakovanih učinkov vseh kompetenčnih centrov. Evalvacija bo zajemala tako kvalitativne kot kvantitativne kazalnike uspešnosti. Poudarek bo namenjen ugotavljanju prispevka kompetenčnega centra v sistemu splošnih knjižnic, posebej bo poudarjena tudi samoevalvacija kompetenčnega centra. Z evalvacijo bodo seznanjeni kompetenčni centri in deležniki.

V primeru ugotovljenih pomanjkljivosti bo komisija knjižnici predlagala, kako naj kompetenčni center odpravi pomanjkljivosti in izboljša kakovost delovanja.

V primeru, da komisija ugotovi, da kompetenčni center v triletnem obdobju ni izkazoval pričakovanih učinkov ali da zanj v knjižničnem sistemu ni več potrebe, bo status kompetenčnega centra ukinila.

Elemente opisa kompetenčnega centra natančneje opredeli komisija v obrazcu Vloga za pridobitev statusa kompetenčnega centra (5

Priloga 1: Elementi opisa kompetenčnega centra za pridobitev **statusa**).

Komisija ob odobritvi statusa izdelava obrazec za merjenje (kazalci vpliva) in spremljanje, kar je priloga k odločbi o podelitvi statusa kompetenčnega centra knjižnici.

---

¹¹ Mnenje Komisije za kompetenčne centre pri Združenju splošnih knjižnic je večje zagotovilo za dostop do zunanjih virov financiranja.

4 LITERATURA IN VIRI

---

1. *Analiza stanja na področju kulture s predlogi ciljev za Nacionalni program za kulturo 2012–2015* (2011). Ljubljana: Ministrstvo za kulturo. Pridobljeno 10. 11. 2014 s spletne strani: http://www.arhiv.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Podatki/Letna_porocila/2011/Analiza_stanja_na_podrocju_kulture_s_predlogi_prednostnih_ciljev-marec_2011_popravljeno28032011.pdf
2. *Javnomnenjska telefonska raziskava med člani uporabniki in neuporabniki slovenskih splošnih knjižnic. Poročilo.* (2011). Grosuplje: Zveza splošnih knjižnic Slovenije. Pridobljeno 30. 9. 2011 s spletne strani: <https://www.zdruzenje-knjiznic.si/dobro-je-vedeti/dokumenti/>
3. Jenner, S. in Kilford, C. (2014). *Management of Portfolios*. London: The Stationery Office.
4. Kanič, I. (1996). Petdeset let republiške matične knjižnice. V L. Šetinc (Ur.) *Petdeset let Narodne in univerzitetne knjižnice* (str. 55-62). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
5. Nacionalni svet za knjižnično dejavnost. (2018). *Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (za obdobje 2018-2028)*. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo. Pridobljeno 14. 1. 2019 s spletne strani: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Direktorat_za_kulturno_dediscino/Knjiznicna_dejavnost/2018/NSKD_PRIPOROCILA_splosne_knjiznice_2018-2028_objava.pdf
6. *Poslanstvo in vizija osrednjih območnih knjižnic. Rastemo skupaj* [Elektronski vir] : skupna delavnica tima OOK in osrednjih knjižnic : Zreče, 21. in 22. junij 2006.
7. Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe. (2003). *Uradni list RS*, št. 73.
8. Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2004—2007. (2004). *Uradni list RS*, št. 28/04.
9. Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014—2017. (2013). *Uradni list RS*, št. 99/13.
10. Slovenske splošne knjižnice za prihodnost: Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2013—2020: Stanje in okolja slovenskih splošnih knjižnic v letu 2012. (2012). Grosuplje: Združenje splošnih knjižnic. Pridobljeno 24. 8. 2012 s spletne strani: http://zdruzenje-knjiznic.si/media/website/dokumenti/ZSK_e-katalog_SLO.pdf
11. *Statut Združenja splošnih knjižnic (uradno prečiščeno besedilo)*. (2018). Pridobljeno 6. 3. 2019 s spletne strani: <http://zdruzenje-knjiznic.si/o-zdruzenju/o-zdruzenju/>
12. Zakon o knjižničarstvu. (2001). *Uradni list RS*, št. 87 in št. 96/2002.

5 PRILOGE

Priloga 1: Elementi opisa kompetenčnega centra za pridobitev statusa

NAZIV KOMPETENČNEGA CENTRA:

SEDEŽ KOMPETENČNEGA CENTRA:

PODROČJE DELOVANJA:

Ciljna skupina:

Utemeljitev potrebe po vzpostavitvi statusa kompetenčnega centra:

Usklajenost področja delovanja kompetenčnega centra z zakonodajo, standardi ...

Opis kompetenčnega centra (storitve, aktivnosti, izobraževalni programi, namen, izkazano raziskovalno-razvojno delovanje, dosedanje objave kompetenčnega centra):

PRIČAKOVANI UČINKI DELOVANJA KOMPETENČNEGA CENTRA:

STROKOVNO KNJIŽNIČARSKO OSEBJE

Zaposleni (strokovni naziv), ki izvajajo naloge kompetenčnega centra:

Izkušnje zaposlenih na strokovnem področju, ki ga pokriva kompetenčni center:

Specialna znanja, ki so jih v zadnjih treh letih pridobili zaposleni, ki izvajajo naloge kompetenčnega centra:

SPECIALIZIRANA ZBIRKA KNJIŽNIČNEGA GRADIVA

Opis specializirane zbirke knjižničnega gradiva, ki podpira delovanje kompetenčnega centra:

Način izgradnje specializirane knjižnične zbirke:

Postavitev in dostopnost specializirane knjižnične zbirke (v primeru, da je del zbirke v e-obliki in javno dostopen, navedite spletni naslov):

PROSTOR

Opis prostora:

Funkcionalnost prostora za izvajanje dejavnosti kompetenčnega centra:

Oprema prostora:

INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA IN DRUGA TEHNIČNA OPREMA

Informacijsko-komunikacijska oprema:

Druga tehnična oprema:

FINANCIRANJE

Notranji finančni viri:

Zunanji finančni viri:

SODELOVANJE IN PARTNERSTVO

Partnerske ustanove (organizacije/ustanove/društva/zavodi):

Vključenost v regionalne in nacionalne projekte, ki podpirajo delovanje kompetenčnega centra:

Vključenost v mednarodne projekte, ki podpirajo delovanje kompetenčnega centra:

PREDSTAVITEV JAVNOSTI IN DISEMINACIJA

Promocija kompetenčnega centra (strokovna javnost, lokalna skupnost, ustanovitelj in financer):

Oblike diseminacije rezultatov kompetenčnega centra (strokovna javnost, lokalna skupnost) na nacionalni, regionalni in mednarodni ravni:

Priloga 2: Rezultati ankete, 2019

Zbiranje podatkov je potekalo od 25. 10. 2019, 9:51 do 6. 11. 2019.

Odzvalo se je 30 od 58 splošnih knjižnic, od tega 8 območnih in 22 osrednjih knjižnic. 29 vprašalnikov je bilo ustrezno izpolnjenih, 24 (41 % vseh knjižnic; 83 % anketiranih knjižnic) splošnih knjižnic je izrazilo potrebo po vzpostavitvi kompetenčnih centrov, 5 (9 % vseh knjižnic; 17 % anketiranih) pa ne.

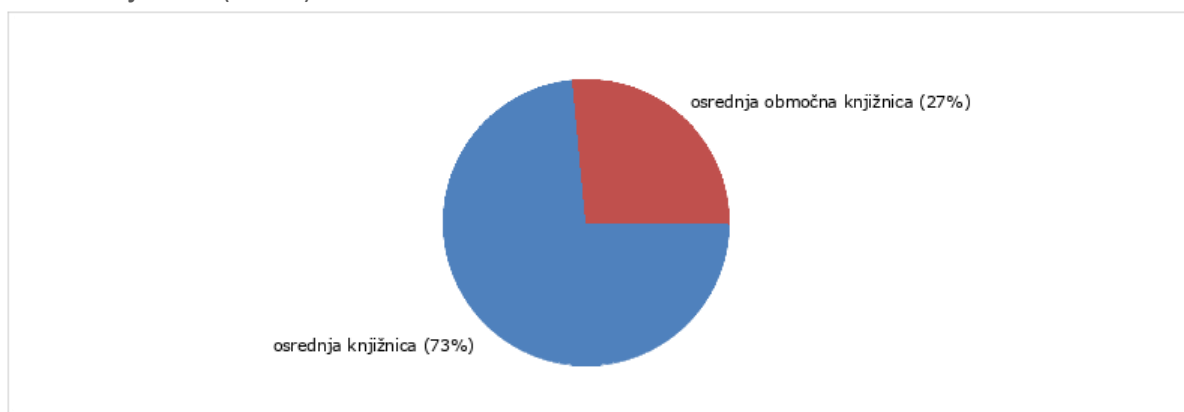
V anketi smo podali področja delovanja kompetenčnih centrov. Knjižnice so v anketnem vprašalniku izrazile potrebe na posameznih področjih delovanja, in sicer:

- za enotno komunikacijsko in računalniško delovanje knjižnic in razvoj virtualnih storitev 21 splošnih knjižnic,
- za strokovno izobraževanje in izpopolnjevanje 19 splošnih knjižnic,
- za domoznansko dejavnost 18 splošnih knjižnic,
- za poenotenje dejavnosti ter vpeljava skupnih strokovnih in razvojnih storitev 16 splošnih knjižnic,
- za vseživljenjsko izobraževanje za različne vrste pismenosti 15 splošnih knjižnic,
- za storitve za posebne skupine uporabnikov 13 splošnih knjižnic,
- za razvijanje bralne pismenosti in kulture 12 splošnih knjižnic.

Poleg naštetih področij so splošne knjižnice (s frekvenco 1 za posamezno področje) predlagale še kompetenčne centre za medijsko pismenost, za prijave na evropske projekte in za koordinacijo portalov (npr. Knjižnice.si, Dobreknjige.si, Kamra, Obrazi slovenskih pokrajin) in koordinacijo skupine sistemskih administratorjev ter medknjižnične izposoje.

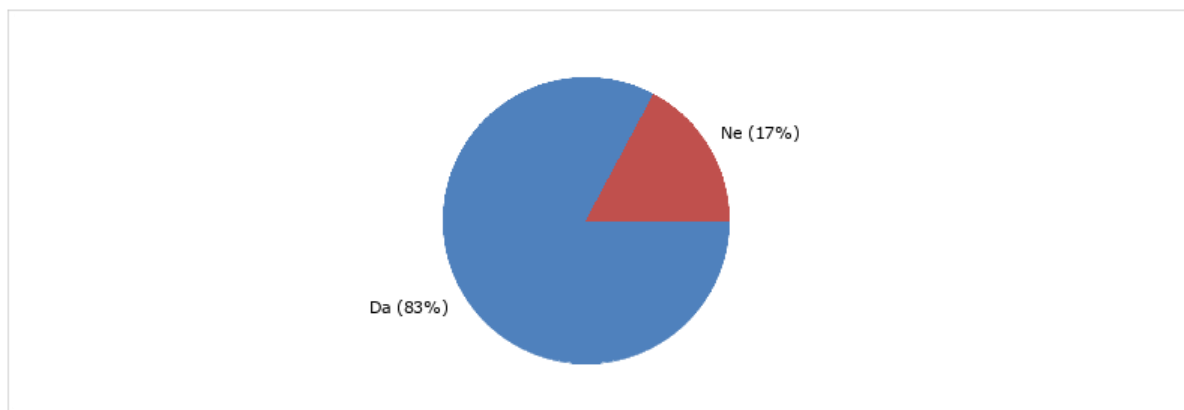
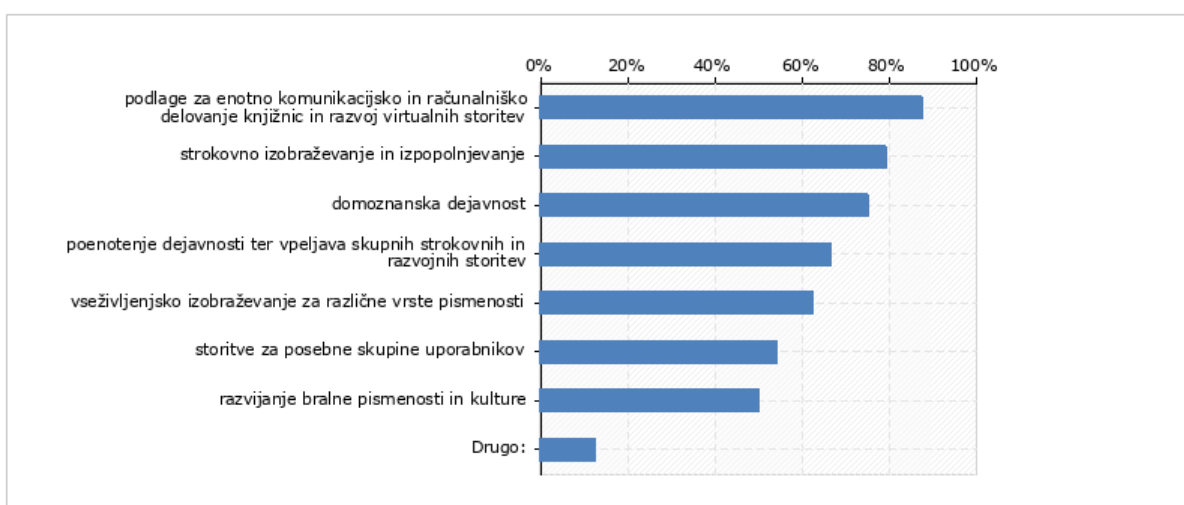
Vsebina in rezultati ankete, 2019

1. Izberite knjižnico: (n = 30)

•

2. Zaznavate potrebo po vzpostavitvi kompetenčnih centrov? (n = 29)

3. Če ste odgovorili z DA, napišite, na katerih strokovnih področjih to potrebo zaznavate: (n = 24)
Možnih je več odgovorov.

Odgovori

- Medijska pismenost.
- Koordinacija portalov (Knjižnice.si, Dobreknjige.si, Kamra, Obrazi slovenskih pokrajin ...).
- Koordinacija skupine sistemskih administratorjev.
- Medknjižnična izposoja.
- Prijava na evropske projekte (mogoče že v okviru prvega odgovora).

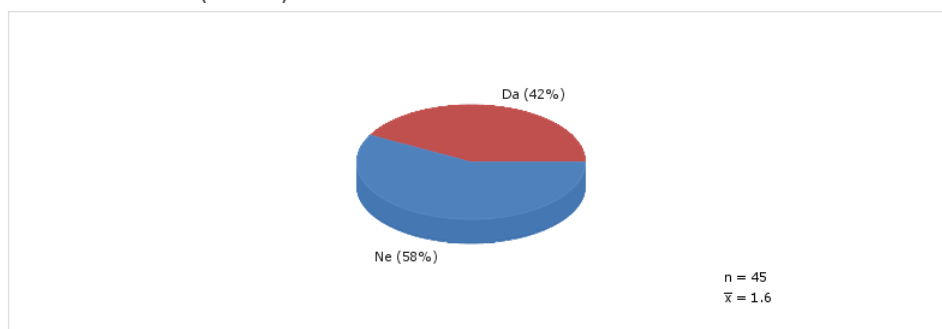
Priloga 3: Rezultati ankete, 2014

Zbiranje podatkov je potekalo od 17. 11. 2014 do 28. 11. 2014.

Leta 2014 je anketo v celoti izpolnilo 45 od vseh 58 splošnih knjižnic. 19 (42 % vprašanih) splošnih knjižnic v svojem okolju zaznava potrebo po vzpostavitvi kompetenčnih centrov, 26 pa ne. Deset splošnih knjižnic je izrazilo, da imajo interes in pogoje za pridobitev statusa kompetenčnih centrov v svoji knjižnici, medtem ko 17 splošnih knjižnic meni, da bi jim storitve kompetenčnih centrov koristile in bi jih potrebovale. V anketi so sodelujoče knjižnice potrjevale oziroma podale tudi predloge področij delovanja pri uvajanju sodobnih tehnologij in uporabe sodobnih komunikacijskih poti pri uporabi knjižničnih storitev; na področju promocije sodobne knjižnične dejavnosti in pri strokovnem delu, predvsem na področju domoznanske dejavnosti; svetovanje uporabnikom; oblikovanje knjižničnih zbirk za priseljence, ranljive skupine, uporabnike s posebnimi potrebami, starejše uporabnike ipd.; na področju tehnologije (knjigomati, RFID, storitve v oblaku); izobraževanje zaposlenih, e-poslovanje; prijava na razpise za črpanje evropskih sredstev; raziskav uporabnikov, implementacije novih rešitev IT oziroma računalniške podpore; stroke; prava.

Vsebina in rezultati ankete, 2014.

1. Ali knjižnice v svojem okolju (notranjem in zunanem) zaznavate potrebo po vzpostavitvi statusa kompetenčnih centrov? (n = 45)

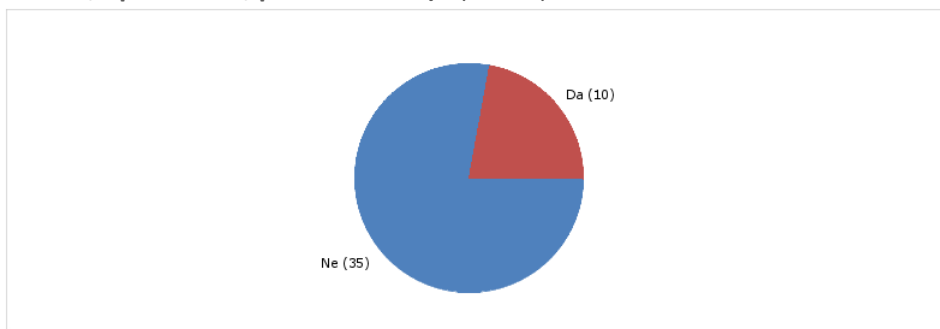

Če ste odgovorili z DA, napišite, na katerih področjih oz. za katere ciljne skupine bi jih potrebovali:

Svetovanje uporabnikom; oblikovanje knjižničnih zbirk za priseljence in ranljive skupine; tehnologija (knjigomati, RFID, storitve v oblaku).
Za uporabnike s posebnimi potrebami, za književnost, za razvoj spletnih storitev virtualnih knjižnic, za domoznansko dejavnost.
Za delo s starejšimi, srednješolci, področje odnosov z javnostmi, računalništva (nakup sodobne opreme, arhiviranje podatkov, uporaba sodobne opreme ...).
Izobraževanje zaposlenih, e-poslovanje, brezposelni, ljudje v tretjem življenjskem obdobju.
Izobraževanje, posebne potrebe (slepi in slabovidni, gluhi in naglušni ...).
Starejši in srednja generacija.
Raziskave uporabnikov, implementacija novih it rešitev oz. računalniška podpora.
Prijava na razpise za črpanje evropskih sredstev.
Ciljna skupina slepih in slabovidnih; gluhih in naglušnih.
Stroka, pravo.
Teologija, pedagogika, matematika, antropologija.
Kamnoseštvo.

• Na področju uvajanja sodobne tehnologije in uporabe sodobnih komunikacijskih poti pri uporabi knjižničnih storitev, na področju promocije sodobne knjižnične dejavnosti in pri strokovnem delu, predvsem na področju domoznanske dejavnosti.
• Slepe in slabovidne, gluhe in naglušne.

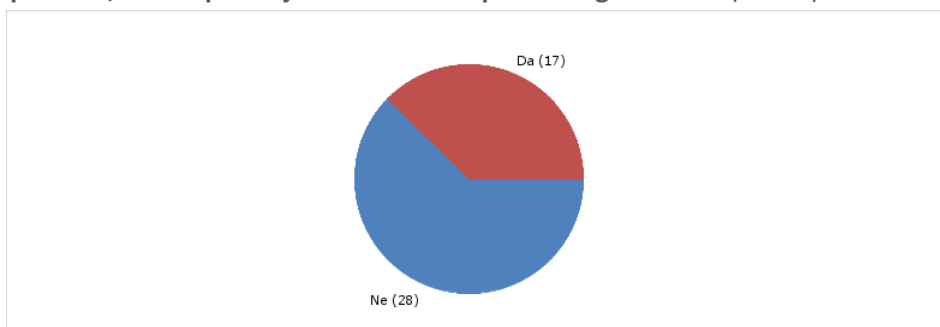
2. Ali bi bili pripravljene katerega od naštetih kompetenčnih centrov vzpostaviti v vaši knjižnici in imate že zagotovljene ustrezne pogoje (prostor, strokovno osebje z referencami, strokovne objave, gradivo, finance, opremo IKT, partnerstva ...)? (n = 45)

Če ste odgovorili z DA, napišite, navedite primer kompetenčnega centra:

• Informacijsko opismenjevanje, bralna kultura, ponudba in delo s slepimi in slabovidnimi.
• Multikulturne zbirke.
• Imamo studio za snemanje zvočnih knjig, dvigalo za uporabnike zvočno opremljeno, Trdinovo čitalnico (prostor za prireditve), opremljeno z induktivno zanko. Strokovna delavka je opravila tečaj za znakovni jezik.
• Specializiran knjižnični center osrednjeslovenske regije za nabavo in obdelavo gradiva, Center za mladinsko književnost in knjižničarstvo, Borza dela - specializiran knjižnični center za delo z brezposelnimi v knjižnici, Učni center – specializiran knjižnični center za izobraževanje zaposlenih, Specializiran knjižnični center za e-poslovanje v splošnih knjižnicah osrednjeslovenske regije.
• Zbirka knjig o kamnoseštvu.
• Ob dokončanju knjižnice bi zagotovo imeli prostor. Trenutno imamo studio za snemanje zvočnih knjig in sodelujemo z društvom slepih in slabovidnih Novo mesto, ostalih pogojev ne izpolnjujemo.
• Specializirani center za književnost (Dobreknjige.si).

3. Ali čutite potrebo, da bi uporabljali storitve kompetenčnega centra? (n = 45)

Če ste odgovorili z DA, napišite, na katerih področjih delovanja knjižnice:

• Delo z uporabniki; tehnologija.
• Strokovno delo, pravne podlage delovanja, viri financiranja.
• Storitve za ciljne skupine uporabnikov, promocija knjižnice.
• Za različne skupine uporabnikov s posebnimi potrebami, za razvoj virtualne knjižnice.
• Za osebe s posebnimi potrebami (slepi, slabovidni gluhi in naglušni), dislektiki.

• Izobraževanje - s področja spodbujanja branja vseh ciljnih skupin in s primeri dobrih praks.
• Navedeno zgoraj.
• Zgoraj naštet.
• Delo z uporabniki, računalniška podpora.
• Zbiranju, obdelavi in izposoji.
• Knjigo in knjižnične storitve želimo približati ljudem s posebnimi potrebami.
• Področje odnosov z javnostmi, računalništva.
• Podatkovne baze, prijava na razpise.